

Mijn eerste Microscop-avond.

Ik was een ventje van een jaar of twaalf, toen mijn vader kennis kreeg aan den goeden, ouden heer Bronder, Mr. Horologiemaker, die — o heerlijkheid! — een microscoop bezat — een van honderd dertig gulden, waar hij 720 maal mee vergrooten kon.

Hoe zoo'n werktuig er uit zag, wist ik niet precies, maar toch was het voor mijn verbeelding het kort begrip van alle natuurgenoet. Heere, wat kon je daar al niet door bekijken! Stof van vlinder-vleugels, de angel van een mug, het oogvlies van een vlieg, een schijfje van een varkenshaar, stuifmeel uit bloemen, zoo was mij verteld, het werd alles even mooi, als het onder den microscoop kwam; en ik zelf fantaseerde er bij, dat zaad, aarde, suiker, meel, zout en al wat er verder uit kleine voorwerpjes bestond, door dit instrument bezien, de verrassendste en grilligste vormen te aanschouwen gaf.

Bronder had niets van de alchimisten van weleer, die zich met hun wondergereedschappen opsloten; hij ontving integendeel wel gaarne kijkers bij zijn mooien microscoop, want hij was er wel een beetje trotsch op, dat hij, een eenvoudig burgerman, eigenaar van een kleinen winkel in een klein huisje op een niet aanzienlijken stand, zoo'n degelijke liefhebberij dreef. Maar juist daarom mocht het ook geen kinderspel worden, en kwam zijn uitnoodiging voor mij niet eer, dan toen zekere veranderingen in mijn costuum er op wezen, dat ik de jaren der allergroenste groenheid had doorgemaakt.

Ik zal dien Zondagavond wel altijd blijven gedenken, dat ik met mijn vader bij Bronder in de mooie kamer werd toegelaten. Op de ronde tafel stond het blinkend instrument al gereed naast een kistje, welks geheimzinnige inhoud later bleek te bestaan uit oculairs, objectieven, een glas voor opvallend licht en andere zaken. Een tweede kistje met vele platte laadjes, van ivoren trekknopjes voorzien, moest wel de voorwerpen bevatten. De gastheer, wiens kort gehouden grijze bakkebaardjes, een rond, naar 't roode trekkend gezicht omlijstten, ontving ons met al de waardigheid van een degelijk burger en in 't verborgen werkend onderzoeker, die, hoewel zonder drukte zijn weg gaande, toch wel wist, hoeveel hij gelden mocht.

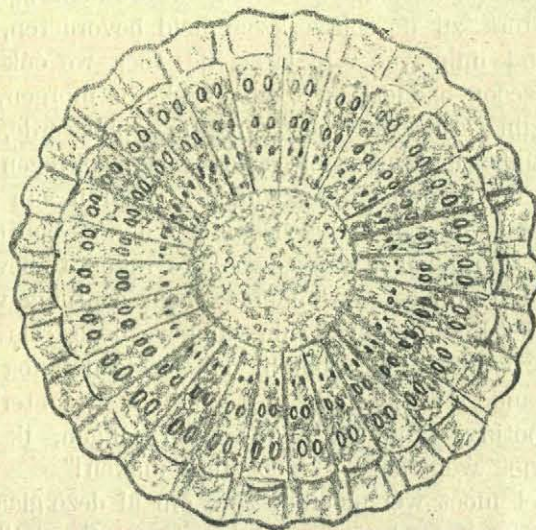
„We zullen maar 'reis eerst wat houtsneedjes bekijken” zei hij, nadat ons een kop thee was ingeschonken.

Dat stelde mij eigenlijk een beetje te leur, want ik had liever diertjes gezien, en dacht bij die „hout-

sneedjes” aan kunstvoorwerpen van de eene of andere soort. Doch het viel bijzonder mee.

De microscoop werd gesteld, een der laadjes uit het voorwerpkistje genomen en daaruit een smal rechthoekig glaasje gehaald, een der vele, die er naast elkaar in groeven in stonden. Ik mocht het even in de hand nemen, om mij te overtuigen, dat er een heel dun dekglasje op lag en dat tusschen glas en dekglasje een dun schijfje zich bevond; dat was de dwarsdoorsnee, die Bronder van een boomtakje gemaakt had.

Wat zagen mijn verwonderde oogen (mijn oog, moest ik zeggen), toen dat voorwerpje onder den microscoop was gelegd! Een in al haar onderdeelen fijn bewerkte ster, prachtig! Drievoudige bewondering ontpopte zich in dien stond in mijn jeugdig gemoed: bewondering voor de natuur, die dit meesterstuk had vervaardigd, bewondering voor het instrument, waardoor men het genieten kon, en bewondering voor den knappen man met het ronde

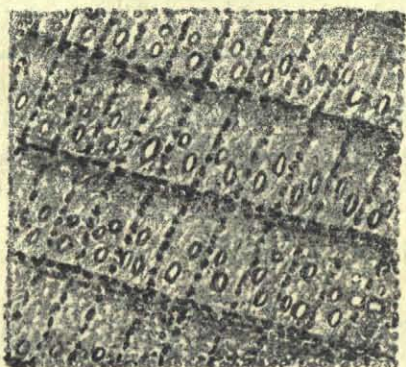


Dwarse doorsnede van een wijnstoktakje, vergroot.

gezicht en de bakkebaardjes, die zoo'n klein dingetje had weten te bewerken!

Dit was nog maar pas het begin. Er volgden nog wel twintig of dertig andere houtsneden, de eene al mooier dan de andere. Van vaatbundels, zeefvaten, hofstippels en dat alles wist de brave Bronder net zoo veel als zijn microscoop zelf; hij beschouwde de heele zaak als een kijkspelletje, wat voor een keer er ook wel door kan. Zijn geleerdheid kwam hoofdzakelijk hierop neer, dat hij ons nu eens de fijne polissen (*poriën* was het woord, dat hem voor den geest stond) liet bewonderen (want in alle dingen, zelfs in het fijnste goud, had je polissen!), dan

weer vertelde, dat je, loodrecht snijdende, heel wat anders te zien kreeg dan bij waterpasse snee, dat het schuin wéér anders was, en bij een driejarig takje alweer heel anders dan bij een eenjarigen of een honderdjarigen boom, kortom, dat er aan de verscheidenheid van de sterren en de polissen geen eind kwam. Daar raakte ik dan ook zoo levendig van overtuigd, dat ik mij in m'n eigen sterk maakte, om gewapend met een scheermes, uit een stuk of wat stokjes van verschillend



Plakje esschenhout, vergroot.

hout een heele rij van natuurwonderen te snijden. Hoe duurzaam zulke levendige indrukken zijn en hoe sterk zij de zelfwerkzaamheid bevorderen, ondervond mijn vader in later tijd, toen we óók een microscoop hadden, en toen op zekeren morgen, dat hij zijn scheermes op zijn kin appliceerde, dit werktuig zaagtandjes bleek te hebben gekregen!

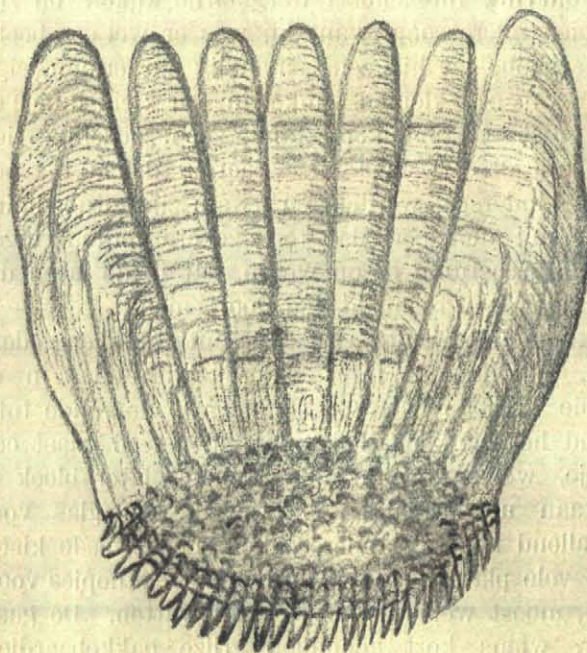
Na de houtsneedjes kwamen er haren van verschillende dieren en vischschubben aan de beurt. Ik begon er nu haast aan gewoon te raken, te bewonderen en mij te verwonderen, maar eentonig werd het niet in 't minst. „Nou zalle we deze 'reis drie keer zoo sterk vergrooten, dan zie je der nog een heel ander werk in!” „Is dat dan uw sterkste vergrooting, mijnheer?” „O neen jongen, ik kan hem nog wel vier keer zoo sterk maken!”

„Het moet wel moeilijk zijn, om al deze glaasjes zoo schoon te krijgen, dat je geen stofje ziet!” — „Of het! daar hoort geduld bij. En dan is het oppassen, om het stof er uit te houden. Stof is je grootste vijand; als die er in komt, zet dan maar den heelen boel achter een boom, dan is het geen duit meer waard! Veel van deze voorwerpen heb ik nu al twintig en meer jaren, en ze zijn nog net zoo schoon, als toen ik ze maakte. Maar mijn laadjes sluiten precies, het heele kistje zit in een zakje en het staat in een kast, die altijd op slot is.”

„Hoeveel vergrootingen kan u wel maken, mijnheer Bronder?” — „Ik heb 3 okkelairs en 6 objectieven, dat is 6 maal 3, is 18, en dan met buis in en uit, is 36. Ik zeg, toen ik dit kocht tegen

den instrumentmaker: ik ben een eenvoudige burgerman en ik maak geen drukte, maar als ik wat neem, dan moet het goed wezen. Hij zegt: als u niet op het geld hoeft te zien, neem dan dit. Nou, ik toeste het ereis en ik heb het genomen, — maar, zeg ik tegen hem: vertel het niet verder, want ik weet, hoe het gaat, dan ben je der geen baas meer van, dan wil dokter die het leenen en professor die, en met die fijne glazen, daar weet lang niet iedereen mee om te gaan.”

„Er zijn zeker wel boeken, waar men in lezen kan, hoe men den microscoop moet behandelen en de voorwerpjes maken?” — „Daar is één best boek voor, dát moet je je aanschaffen, dat is Baker. Maar het meeste moet je je zelf leeren. Ik zal jelui reis wat laten zien!” Hij ging even naar de kast en haalde er een prepareertafeltje uit. „Kijk reis door dit glas.” Mijn vader en ik keken bij beurten. „Dat is een vloo, ik heb hem doorgesneden.” Inderdaad zagen wij twee helften liggen, die aan een varken op de leer deden denken. „Je moet niet tevreden wezen met een ding maar van buiten te bekijken en uit er mee! — dat is de hedendaagsche manier: een half oogje en dan weer wat anders! — maar ik wil leeren, ik wil onderzoeken, want die zoekt, die vindt, — en hoe eigenaardiger en hoe



Schub van de baars, vergroot.

kleiner, dat een beest is in zijn eigenaardigheid, hoe meer dat ik wil weten, wat er in zit en hoe het in zijn samenstelling gevormd en samengesteld is, en daar is juist het microscoop voor, en zet het anders, maar achter een boom! Jongen, jongen, denk ik, als het mij nou toch reis lukken mocht, om een vloo zijn ribben te vinden, want met een goed instrument kan je wagen, wat de grootste geleerde soms niet bereiken kan. Maar zijn ribben kan ik